

ERDOĞAN TOPRAK

HAFTALIK DEĞERLENDİRME

RAPORU

04 HAZİRAN 2023

TÜRKİYE VE DÜNYA GÜNDEMİ

04 HAZİRAN 2023

SICAK GÜNDEM

1. İktidar; seçim sonrası yeni anayasa önerisini gündeme getirip, TBMM'nin sivil anayasaya öncülük etmesi için çalışma başlatacaklarını, açıkladı.
2. Mülteci Anlaşması ile AB'nin sınır bekçiliğini kabul eden iktidar, Türk vatandaşlarını 'Vize' mağduru yaptı!

İÇ POLİTİKA

3. Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi Seçim Gözlem Heyeti, Türkiye'deki seçimlerin eşit ve adil bir ortamda yapılmadığını, iktidara avantaj sağlandığını tespit ettiler!
4. İktidar, seçim kampanyasını ve stratejisini üzerine oturttuğu gerilim, terör, ihanet, inanç istismarı, kurgu-montaj-dezenformasyon politikasını dozunu artırarak sürdürecektir!

EKONOMİ

5. İlk çeyrekte yüzde 4 açıklanan büyüme hızının gerisinde üretim, ihracat, yatırım, istihdam değil, hanelerin ve devletin başta seçim ve deprem olmak üzere tüketim harcamalarındaki patlama ve ithalattaki artış yatıyor!
6. İktidarın seçim öncesi hanelerde kullanılan doğalgazın bir ay 'bedava' olacağını ilan etmesiyle TÜİK, mayıs enflasyonu hesabında doğalgaz için 'sıfır fiyat' yöntemi uygulayacağını duyurdu. Temmuz maaş zamları düşük tutulacak!
7. Döviz darboğazının derinleşmesi ve Merkez Bankası'nın (MB) dövizle ilgili kısıtlamaları, yastık altına kaçıışı hızlandırdı!

TARIM

8. Yaklaşan Kurban Bayramı öncesinde hayvancılıkta büyüyen kriz, kurbanlık fiyatlarının üç haneli oranlarda artmasıyla somutlaştı!

DIŞ POLİTİKA

9. 28 Mayıs'taki seçimin hemen ardından Putin'in Cumhurbaşkanı Erdoğan ile görüşmeyi gündeme alması, iktidara sağlanan seçim desteklerin karşılığında Rusya'nın talep ve beklentilerinin masaya getirileceğini gösteriyor!
10. Dış güçler söylemini, dış güçlerin müdahale iddiasını sürekli dile getiren iktidarın seçim sürecinde 'dış güçlerden destek aldığı' açığa çıktı!

1. İktidar; seçim sonrası yeni anayasa önerisini gündeme getirip, TBMM'nin sivil anayasaya öncülük etmesi için çalışma başlatacaklarını, açıkladı. Türkiye'nin demokratik, insan haklarına ve hukuka saygılı, yurttaşlarının hak ve özgürlüklerini, kadınların eşitlik ve yaşam güvencesini, siyasi ve ekonomik demokrasiyi güvence altına alan bir anayasaya sahip olması konusunda samimiye iş birliğine hazırız.

İktidar sözcüleri seçim sonrası yaptıkları açıklamalarda önümüzdeki süreçte yeni bir sivil anayasayı TBMM gündemine alarak hayata geçirmek düşüncesinde olduklarını dile getiriyorlar. 21 yıl boyunca sıkça 'yeni sivil anayasa' önerisini dile getiren iktidar, TBMM'de oluşturulan anayasa yazım komisyonunda 60'ı yakın madde üzerinde mutabakata varılmasına karşın süreci kesintiye uğratan ve çalışmayı sonlandıran taraf oldu. 2010'da askeri vesayeti bitirmek, 12 Eylül'ün sorumlularını yargılamak için yaptıkları anayasa değişikliğiyle yargıyı, adliyeyi, emniyeti, TSK'yı daha sonra terör örgütü ilan ettikleri iş birlikçilerine teslim ettiler. 2017'de Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi (CHS) ve Tek Adam yönetimine geçerken de sadece iki partinin kapalı kapılar ardında yaptıkları pazarlıklarla süreç yürütüldü. Şimdi getirdikleri sistemin ülkeyi içine sürüklediği kaotik ortam, kurumsal ve ekonomik çöküş karşısında 'sistemi reforme' etmeyi gündeme getiriyorlar. Türkiye'nin bu sistem ile ilerleyemeyeceği, çağdaş bir demokrasi olamayacağı beş yılda somut şekilde görüldüğü için **'Güçlendirilmiş Parlamenter Sisteme Geçiş'** programını ve kapsamlı yasal-anayasal değişiklik önerilerimizi kamuoyuyla paylaştık.

İktidar, Cumhuriyetin 100'üncü yılında tamamıyla TBMM çatısı altında iş birliği, uzlaşa, toplumsal mutabakat ile hayata geçirilecek demokratik, çağdaş ve sivil bir anayasa yapma düşüncesinde ise bunu müzakere edebiliriz.

Ülkemizin demokrasi, temel insan hak ve özgürlükleri, kadın hakları, hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı, siyasi ve ekonomik demokrasinin yaygınlaştırılması, çalışma ve iş yaşamının örgütlülüğü ve hakların anayasal güvenceye kavuşturulması, sosyal hukuk devletinin, inanç hürriyeti ve laikliğin demokratik devlet ve toplumun temel taşlarını oluşturması vb. ilkeler üzerinde uzlaşmaya gereksinimi, özgürlüklere hasreti apaçık ortada.

CHP; 2002'de AKP iktidara geldikten sonra başta Cumhurbaşkanı (CB) Erdoğan'ın siyaset yasağının kaldırılması, milletvekili, başbakan olma yolunun açılması olmak üzere, anayasa değişiklikleri konusunda, TBMM'de her türlü desteği verdi. AB ilkeleri ve müktesebatı doğrultusunda pek çok değişiklik referanduma gitmeden hayata geçirildi.

İktidarın geçmişteki anayasa değişikliği icraatları ve şu andaki ittifak ortaklarının başta kadın hakları, inanç özgürlüğü, etnik ve inanç farklılıkları vb. alanlardaki görüşleri, parti programları, mevcut anayasaya bakışları ortada. Cumhur İttifakı ortakları önce kendi aralarında demokratik anayasa için uzlaşmalıdır. İktidar gerçekten otokratik yönetimi sistemini sonlandıracak, TBMM'nin güç ve saygınlığını iade edecek, **Türkiye'yi çağdaş demokrasiler seviyesine taşıyacak bir anayasayı TBMM'den en geniş uzlaşa ve iş birliğiyle hayata geçirme düşüncesinde ciddi ve samimi ise her türlü katkıyı sağlarız.**

2. Türk vatandaşlarının AB ülkeleri için Schengen vize başvurularında önde gelen sanatçılar, bilim insanları da dahil olmak üzere her iki başvurudan biri reddediliyor. Sığınmacılara, kaçak göçmenlere T.C. vatandaşlığı ve pasaport verilmesi, Türk vatandaşlarının vize retlerinin ve mağduriyetlerinin en önemli gerekçesi. Mülteci Anlaşması ile AB'nin sınır bekçiliğini kabul eden iktidar, bu durumun tek sorumlusu!

Macaristan Başbakanı Viktor Orban, seçimleri CB Erdoğan'ın kazanması için dua ettiğini, aksi halde Türkiye'nin kabul ettiği milyonlarca Suriyeli, Afgan, Iraklı, Libyalı vb. göçmenin AB kapısına dayanmasının kâbusunu yaşadığını açıkladı. Orban'ın bu sözleri, iktidarın Türkiye'yi 'Avrupa'nın sınır bekçisi ve mülteci deposu' haline getirdiğinin en somut ifadesi. Son bir yıldan bu yana artan şekilde Türk vatandaşlarının AB ülkelerine yönelik Schengen vize randevu talepleri ve başvurularında her iki başvurudan biri reddediliyor. AB konsoloslukları randevu sistemini kapattı. İstenilen onlarca evrak, haftalar süren belge hazırlama işlemleri ve ortalama 125 euro (2900 TL) tutarındaki vize ücreti de gelen ret yanıtlarıyla yanıyor. Geçtiğimiz hafta yıllardır Almanya ve diğer Avrupa ülkelerinde konserler veren ülkemizin önde gelen iki sanatçısının, tanınmış bilim insanlarının vize taleplerinin reddedildiği medyada yer aldı.

- ✓ Ret durumunda alınan vize ücretleri iade edilmediği için AB konsolosluklarının Türk vatandaşlarının geri çevrilen vize başvurularından iade etmedikleri kazancı 100 milyon euroya ulaştı.

Vize işlemleri takip ve danışmanlık hizmetlerini yürüten IDATA verilerine göre, Türk vatandaşlarının vize retleri, AB'nin ağır yaptırımlar uyguladığı Rusya Federasyonu vatandaşlarının beş katı. AB ile Vize Muafiyeti karşılığı Mülteci Anlaşması imzalayan iktidar, 3 milyar euro karşılığında sığınmacıların Avrupa'ya geçişini önleme, Türkiye'de tutma taahhüdü verdi. Ancak vize muafiyet anlaşmasındaki 72 kriterden 6'sı yerine getirilmediği için anlaşma askıda. Sayıları her gün artan milyonlarca sığınmacı, kaçak göçmen, mülteciler ise Türkiye'de.

- ✓ Sığınmacı ve göçmenlere, 250 bin dolarlık konut alanlara T.C. vatandaşlığı ve pasaport verildiği için, AB ülkeleri sığınmacıların T.C. pasaportu ile AB ülkelerine girmek ve iltica etmek istediklerini öne sürerek, Türk vatandaşlarının vize işlemlerini de yokuşa sürüyor.

CB Erdoğan Türk vatandaşlarını ülkeye hapseden, iş insanlarının, sanatçıların, bilim insanlarının seyahat özgürlüğü, ticari anlaşma, konferans, akademik faaliyetlerine set çeken vize retlerini 'siyasi şantaj' olarak nitelendirse de Türk vatandaşlarının kendi kimlik ve pasaportları ile 'ikinci sınıf insan', kaçak-sığınmacı-potansiyel iltica şüphelisi muamelesi görmesi karşısında çaresiz.

Avrupa Parlamentosunda (AP) ve AB'de seçim sonrası ortaya çıkan iktidar koalisyonunun demokrasi, insan hakları, kadın hakları, hukuk devleti vb. kriterlere ve AB ilkelerine mesafeli bir ittifak olduğu öne sürülerek **Türkiye-AB üyelik müzakerelerinin sonlandırılması çağrıları yükseliyor!**

3. Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı (AGİT) ve Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi (AKPM) Seçim Gözlem Heyeti Türkiye'deki seçimlerin her iki turuna ilişkin yaptıkları gözlemler, tespitler ve bulgular sonrası hazırladıkları raporda seçimlerin eşit ve adil bir ortamda yapılmadığı, medya ve devlet olanaklarının iktidar tarafından yaygın şekilde kullanıldığı, sert ve ayrımcı dil ile seçmenlerin ürkütüldüğü vurgulandı.

400 dolayında gözlemci, parlamenter, diplomat ve hukukçu ile 14-28 Mayıs seçimlerini izleyen AGİT ve AKPM seçim gözlem heyetleri, seçim sonrası Ankara'da düzenledikleri toplantıyla ön raporlarını açıkladılar.

- ✓ Her iki seçime de katılımın oldukça yüksek olmasına karşılık, 'eşit ve adil olmayan' bir ortamda seçimin yapıldığına dikkat çekilen değerlendirmede, bu yarışma ortamının haksız bir şekilde CB Erdoğan'a 'avantaj' sağladığı kaydedildi.

Seçim öncesinde ve seçim sürecinde ifade özgürlüğünün kısıtlandığı bir ortamın var olduğu tespitine yer veren gözlem heyeti başkanları; '14 Mayıs'taki eşit bir mücadele ortamının olmaması ve kampanyanın adil olmaması sorunu 28 Mayıs sürecinde de devam etmiş ve mevcut Cumhurbaşkanı ikinci turda da haksız bir avantaj sağlamıştır. Tüm bu sert ve ayrımcı dile rağmen seçmenlerin yüksek katılım göstermesinden dolayı Türkiye seçmeni alkışı hak etmiştir' görüşünü dile getirdiler.

AKPM Gözlem Heyeti ise Türkiye'nin AIHM kararlarını uygulamaması nedeniyle izleme sürecinde bulunduğunu, yaptırımlarla karşılaşabileceğini vurgularken, çok sayıda gazetecinin cezaevinde olması, yine çok sayıda gazetecinin seçimin hemen öncesinde gözaltına alınmasının bilgi edinme hakkına müdahale ve sansüre yol açtığını gündeme getirdi. Seçimlerin muhalefet için çok zor geçtiğini ve zorlu bir süreç yaşandığını gözlemlediklerini belirten heyetler, muhalefete mensup siyasilerin uzun süredir cezaevinde olması ya da bazı siyasilerin de 'siyaset yasağı' kararlarıyla adaylık süreçlerinin tehdit altında olmasının muhalefete dönük zorlu sürecin göstergeleri olduğunu dile getirdiler. Gözlemciler seçimlerin sakin bir ortamda geçmesine karşın iki turda da iktidar, bakanlar, kamu görevlilerinin kampanyalarda fiilen yer almasıyla eşit ve adil seçimde sıkıntılar saptandığını, YSK kararlarında şeffaflık sorunu gözlemlediklerini belirterek; 'Birinci turda şeffaflık eksikliği 28 Mayıs'ta da sürdü. Bu da çalışmalara duyulan güveni zedeledi' değerlendirmesini yaptılar.

Bizim tespitlerimizle örtüşen bu saptamalarla seçimin eşit, adil ve özgür bir ortamda yapılmadığı, orantısız devlet gücü, olanakları ve sınırsız medya desteğiyle rekabet edildiği açık. YSK'nın, il seçim kurullarının çifte standartlı kararları, mülki idarecilerin engellemeleri, son olarak SMS yasağı ve operatörlere ağır para cezası tehditleri süreçte etkili oldu. Buna rağmen toplumun yaklaşık yarısı demokrasi ve değişimden yana seçimini yaptı. Şimdi yapılması gereken demokrasi talebini daha da yükseltmek, **otokrasi ittifakını geriletmek için her alanda dayanışmayı güçlendirmektir.**

4. İktidar, seçim kampanyasını ve stratejisini üzerine oturttuğu gerilim, terör, ihanet, inanç istismarı, kurgu-montaj-dezenformasyon politikasını dozunu artırarak sürdürecektir. Bunun somut işaretleri Erdoğan'ın 28 Mayıs akşamı Kısıklı ve Beştepe'de yaptığı konuşmalarda verildi. Seçimdeki rakibini kitlelere yuhalatma yanında, bir diğer rakibi için idam tezahüratlarına varan söylemleri dillendirmekte sakınca görmedi!

Seçim sonrasında yaptığı açıklamalarda seçimin kazananının 'Türkiye ve 85 milyonun her bir ferdi' olduğunu söyleyen CB Erdoğan, kendisine oy vermeyen tolumun yüzde 50'lik kesimini vatan haini, terörist, dış güçlerin maşası olarak yaftalamayı ve itham etmeyi sürdüreceğini gösterdi.

28 Mayıs akşamı ikinci tur seçimlerin resmi olmayan kesin sonuçları açıklandıktan sonra ilk olarak İstanbul-Kısıklı'da ve ardından da Ankara-Beştepe'de toplananlara hitap eden CB Erdoğan, seçimin bitmesiyle siyasi centilmenlik sergileme ve toplumsal karşıtlıkların sonlanması çağrısı yerine siyasi rakibini taraftarlarına yuhalatmayı tercih etti. Beştepe'deki konuşmasında ise siyasi kin söylemlerini daha ileri boyuta taşıyıp, düşmanlık dozunu artırarak bir başka siyasi rakibi için idam çağrılarını yapılmasına zemin hazırladı.

Seçim sürecindeki kampanyasını darbe, terör, şiddet, inanç istismarı üzerine kurgulayarak toplumun güvenlik endişelerini ekonomik-sosyal sıkıntıların önüne geçiren iktidar, ahlaki, dini ve insani değerleri hedef alan yalanlara başvurmadan da çekinmedi. Seçim mücadelesini ve eşit koşullarda rekabeti bertaraf ederek, muhalefetin iktidara gelirse Diyaneti kapatacağı, erkek erkeğe, kadın kadına hatta insanların hayvanlarla evliliğine izin vereceğine kadar varan hakikat dışı dezenformasyonları meydanlarda dile getiren, sahte broşürler bastırıp dağıtan iktidar ittifakının yerel seçimlere kadar da kontrolündeki medya gücüyle aynı kampanyaları kesintisiz şekilde devam ettireceği görülüyor.

- ✓ 14-28 Mayıs seçimlerinde bu kampanya stratejisiyle toplumun keskin şekilde ikiye bölünerek ayrıştığı somut şekilde açığa çıktı.

Korku, kaygı ve endişe yayarak seçmenin sandığa gitmesini engelleme çabalarının nispeten başarıya ulaştığı, ilk turda 8 milyon, ikinci turda 10 milyonu aşan sayıda seçmenin sandığa gitmemesiyle kendisini gösterdi.

Seçim sonucunun belirlenmesinde yurt dışı ve vatandaşlık verilen sığınmacı seçmen oylarının ciddi anlamda etkili olduğu açık. Türkiye'deki seçmenin tercihinin bu iki seçmen kesiminin yarattığı cüzi fark nedeniyle siyasi tabloyu değiştirmekte yeterli olamaması yanında asıl sandığa gitmeyen 10 milyon seçmenin de bu tabloya zemin hazırladığı dikkate alınmalıdır.

Seçim, 'sonuç odaklı' bir süreç olsa da farklı etkenlerin seçimin kaybedilmesi veya kazanılmasında etkili olduğu söylenebilir. İktidarın **dezenformasyon-yalan-montaj kampanyasını, güvenlik kaygılarını depreştiren korku atmosferini sürdüreceğini**, toplumsal ayrışma-kamplaşma ve bölünmenin derinleştirileceği bir sürece geçileceğini öngörmekteyim.

5. İlk çeyrekte yüzde 4 açıklanan büyüme hızının gerisinde üretim, ihracat, yatırım, istihdam değil, hanelerin ve devletin başta seçim ve deprem olmak üzere tüketim harcamalarındaki patlama ve ithalattaki artış yatıyor. Sanayi ve tarım küçülürken, yeni ekonomi modelinin anahtarı olan ihracattan büyümeye katkı gelmedi!

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ekonomik büyümenin bu yılın ilk çeyreğinde yüzde 4 olduğunu açıkladı. Ocak-Mart dönemindeki bu GSYH büyümesinin OECD ülkeleri arasında ilk sırada olduğunu dile getiren ekonomi yönetiminin kâğıt üzerindeki bu övünmesinin ardındaki gerçekler ise bambaşka.

Öncelikle ortadaki gerçek; Türkiye ekonomisinin üreterek, ihracat ve yatırım yaparak, istihdam yaratarak değil, ithalatla, hanelerin ve devletin tüketim harcamalarıyla bu büyümeyi sağladığı. Açıklanan rakamlara bakıldığında ilk çeyrekte hanelerin tüketimi geçen yılın aynı çeyreğine göre yüzde 16,2, devletin nihai tüketim harcamaları yüzde 5,3 artmış. Mal ve hizmet ithalatındaki yüzde 14,4'lük artış da açıklanan büyüme hızına katkı sağlayan bir diğer unsur. Buna karşılık iktidarın sürekli övündüğü ve uygulanan yeni ekonomi modelinin ana omurgası ilan edilen ihracatın ilk çeyrek büyümesine bir katkısı olmadığı gibi aksine yüzde 0,3 küçülme-daralma gerçekleşmiş. Oysa 1,5 yıl önce uygulamaya konulan Yeni Ekonomi Modelinin (YEM) hedefi ihracat artışıyla döviz gelirlerinin artırılmasına paralel olarak cari fazla verilmesi, TL'nin döviz karşısında değerlenmesi ve liralışmanın egemen olması idi. Geline noktada hedeflerin tam tersi yaşandı. İhracat düşüşe geçti. Ekonomi döviz darboğazına girdi. Kurlardaki artış kontrolden çıkınca Kur Korumalı Mevduat (KKM) icadıyla döviz sahiplerine avantaj-ayrıcılık-muafiyet sağlandı. Türkiye ekonomisini tehdit eder boyuta yükselen KKM hesaplarındaki tutar 2,5 trilyon TL'ye, döviz karşılığı 121 milyar dolara ulaştı. 2022'de KKM hesap sahiplerine vergisiz şekilde 250 milyar TL ödendi. Seçim nedeniyle rezervler satılarak bastırılan kurlar seçim sonrası hızla yükseliyor.

Üretken olmayan bir alana bütçe kaynaklarıyla servet aktarılırken, ilk çeyrekte ihracattaki düşüşle sanayi üretimi geriledi EKSİ yüzde 0,7 küçüldü. Tarım sektörü de ilk çeyrekte EKSİ yüzde 3,8 küçüldü. Geçen yılın ilk çeyreğinde 2,5 trilyon TL olan GSYH-Milli Gelir o dönemdeki 13,88 TL'lik dolar kuru üzerinden 180,9 milyar dolardı. Bu yılın ilk çeyreğinde ise yüzde 4 büyümeye, yüzde 77'si enflasyondan kaynaklanan GSYH, 4,6 trilyon TL olarak açıklanırken TÜİK'in 18,87 olarak baz aldığı dolar/TL kuruyla ilk çeyrek GSYH'sı 245,4 milyar dolar oldu. Son dört çeyreğin toplamı yıllık milli gelir 970 milyar 44 milyon dolar açıklanırken, kişi başı milli gelir de (KBMG) 11 bin 375 dolar.

Seçim sonrası tüm baskılamaya rağmen dolar/TL 21, euro/TL 23'e yükseldi. Dolayısıyla ikinci çeyrekte kur çok daha yukarıda oluşacak. GSYH'nin dolar karşılığında düşüş yaşanacak. Geçen yılın ilk çeyreğinde yüzde 31,1 olan işgücünün milli gelirden aldığı payın bu yıl yüzde 38'e yükselmesinde ise EYT düzenlemesiyle emekli olan milyonlarca kişiye ödenen kıdem tazminatları, asgari ücret ve en düşük emekli aylığında seçim öncesi yapılan artışlar etkili oldu.

6. İktidarın seçim öncesi hanelerde kullanılan doğalgazın bir ay 'bedava' olacağını ilan etmesiyle TÜİK, mayıs enflasyonu hesabında doğalgaz için 'sıfır fiyat' yöntemi uygulayacağını duyurdu. Mayıs'ta açıklanacak enflasyonun kâğıt üzerinde ciddi düşüş göstermesi, aylık enflasyonun 'eksi' olma ihtimali söz konusu. Bu yolla, yıllık enflasyonun düşürülmesi, memur ve emeklilerin temmuzdaki maaş zammı ve enflasyon farkının aşağı çekilmesi hedefleniyor!

İktidar seçim öncesi Karadeniz'de bulunan doğalgazın ulusal dağıtım sistemine girdiğini ilan ederek, hanelerde kullanılan doğalgazın mayısta 'bedava' olacağını, hazirandan itibaren de yılsonuna kadar aylık doğalgaz tüketiminin 25 metreküpe kadar olan kısmından ücret alınmayacağını duyurmuştu. Ancak Karadeniz gazının henüz sisteme girmediği, Rus gazının bir ay bedava dağıtıldığı, Rusya'nın BOTAŞ'tan doğalgaz alacağını da 2024'e ertelediği ortaya çıktı.

Seçimde iktidara sağlanan bu desteğin ardından TÜİK, geçen hafta mayısta doğalgaz faturalarının sıfırlandığını gündeme getirerek, EPDK'nın 5 Mayıs'ta yayımlanan kararı uyarınca 24 Nisan'dan 31 Mayıs'a kadarki ilk doğalgaz faturalarının Enerji Bakanlığı bütçesinden karşılanacağını belirtti. Bu uygulamanın mayıs ayı tüketici fiyat endeksinde (TÜFE) düşüş yönünde güçlü bir etki doğuracağı kaydedilen TÜİK açıklamasında ayrıca, hazirandan itibaren aylık 25 metreküpe kadarki tüketimin ücretsiz olması dolayısıyla kısmi bir indirim yaşanacağı vurgulandı. Buna bağlı olarak da mayıs ayı TÜFE hesaplamasında doğalgaz bedelinin yer almayacağı kaydedildi. **Yani TÜİK, enflasyonu belirlerken doğalgaz harcamalarını yok sayacak.**

Kaldı ki, Türkiye'de her evde kombi yok. Merkezi sistemle ısınan, sıcak su kullanan milyonlarca hane bedava doğalgaz faturasından tam olarak yararlanamadı. Şimdi TÜİK'in mayıs enflasyon hesabında doğalgaz harcamasını yok sayacağını açıklaması, doğalgazın enflasyon sepetindeki ağırlığı oranında aylık ve yıllık enflasyonun düşürüleceği anlamına geliyor. Böylece nisanda yüzde 43,68 olan yıllık resmi TÜFE mayısta yüzde 38-39'a indirilebilir. Mayıs'ta aylık enflasyon eksi açıklanabilir. İktidar büyük ihtimalle enflasyonda artışın durduğu, eksiye geçtiğini açıklayarak övünecek.

- ✓ Bir aylık bedava doğalgaz ve sıfır enflasyon hesabının asıl mağdurları, temmuzda ikinci yarı yıl maaş zamlarıyla enflasyon farkları buna göre belirlenecek milyonlarca emekli ve memur olacak.

En düşük memur maaşının asgari ücretin 2,5 katına çıkarılacağı vaadimizi kopyalayan CB Erdoğan, temmuzda en düşük memur maaşının 22 bin TL olacağı sözünü verdi. Dolayısıyla bedava doğalgaz hesabıyla düşürülecek enflasyonun, verilen bu söz nedeniyle memurlar açısından nispeten önemini yitirdiği söylenebilir.

Buna karşılık milyonlarca SGK, Bağ-Kur ve memur emeklisiyle yeni emekli olan EYT'liler, TÜİK'in doğalgazı yok sayarak hesaplayacağı TÜFE'ye endeksli olarak daha düşük oranda zam ve enflasyon farkı almak zorunda kalacaklar. **Milyonlarca kişi gerçek enflasyon karşısında hakkı elinden alınarak mağdur edilmiş olacak.**

ERDOĞAN TOPRAK, CHP İSTANBUL MİLLETVEKİLİ

HAFTALIK DEĞERLENDİRME RAPORU | 04 HAZİRAN 2023

7. Döviz darboğazının derinleşmesi ve Merkez Bankası'nın (MB) dövizle ilgili kısıtlamaları, yastık altına kaçıış hızlandırdı. Son bir haftada bankalarda yurtiçi yerleşiklere ait döviz mevduatları çekişlerin artmasıyla 7 milyar dolar azaldı. MB'nin altın ve döviz rezervleri erirken, toplam uluslararası brüt rezervler 10 ay sonra ilk kez 100 milyar doların altına indi. Net rezervler, eksi 4,4 milyar dolara geriledi!

Para, döviz ve faiz politikalarıyla içeride ve dışarıda güvensizliği en üst düzeye taşıyan iktidarın, seçim sonrası aynı politikalara devam edeceği endişesi, bankalardaki döviz hesaplarından çekişleri ve yastık altına döviz kaçıışını hızlandırdı. Merkez Bankası (MB) döviz ve altın rezervlerinin uzun süredir erimesi, ekside olması, döviz darboğazı ve ödemeler dengesi krizi olasılığını güçlendirdi. MB'nin 26 Mayıs haftasına ilişkin verileri uluslararası brüt altın ve döviz rezervleri toplamının 3 milyar 132 milyon dolar azalışla 98 milyar 458 milyon dolara inerek 10 ay sonra yeniden 100 milyon doların altına indiğini gösterdi. Net uluslararası rezervler ise 2002'den bu yana ilk kez EKSİ 4 milyar 406 milyon dolara indi. Bir yıl içinde geri ödenecek kısa vadeli dış borç stokunun 161 milyar dolar olduğu göz önünde tutulduğunda çok kritik bir tablo karşımıza çıkıyor.

MB rezervlerinin adeta yok düzeyine inmiş olmasının yanında bankalardaki döviz mevduatlarına yönelik kontrollerin artırılması, müdahalelerin genişlemesi, piyasalardaki döviz alım-satımlarına limitler ve kısıtlamalar getirilmesi kambiyo rejiminde serbestinin sınırlanacağı, döviz hesaplarına müdahale edileceği kaygılarını büyütmüş görünüyor. Bu endişelerin giderek arttığını düşündüren gelişmeler ise bankalardaki döviz mevduatlarında ortaya çıkan yüklü çekişler ve döviz hesaplarındaki tutarların hızla sistem dışına çıkarılmasıyla kendisini gösteriyor.

MB'nin haftalık olarak yayınladığı verilere bakıldığında yurtiçi yerleşiklere ait döviz mevduat hesaplarından bir haftada 7 milyar doların üzerinde çekiş gerçekleştiği, ancak bu dövizlerin piyasaya girmediği gözleniyor. 28 Mayıs'taki seçimin ikinci turunun hemen öncesinde 26 Mayıs haftasında bankalardaki döviz hesaplarındaki mevduatların hızla çekildiği, mevcut iktidarın devamında döviz varlıkları için endişenin arttığı anlaşılıyor. Bir önceki hafta toplamı 183,5 milyar dolar olan yurt içi yerleşiklerin döviz mevduatları 26 Mayıs ile sona eren haftada 176,3 milyar dolara geriledi. Gerçek kişilere ait döviz hesaplarından bir önceki haftaya göre 3 milyar 910 milyon dolar çekilince bu hesaplardaki tutar 105 milyar 747 milyon dolara indi. Tüzel kişilerin döviz mevduatı hesaplarında da 26 Mayıs haftasında 3 milyar 90 milyon dolar düşüş yaşandı ve bu hesaplardaki toplam tutar 70 milyar 256 milyon dolara geriledi.

Şahısların ve şirketlerin döviz mevduat hesaplarındaki çekişlerle yaşanan azalma tutarı bir haftada 7,1 milyar dolara ulaştı. Kurlarda ve döviz talebindeki artışa rağmen, döviz piyasalarına yansımayan bu milyarlarca doların iktidara güvensizlik ve artan endişelerle banka sistemi ve kayıt dışına çıkarılarak 'yastık altına' gitmiş olması yüksek ihtimal. İktidarın yok ettiği güveni, ekonomi yönetiminde, MB başkanlığındaki değişiklik hamleleriyle geri kazanması ve yaklaşan döviz krizini önleyebilmesi güç görünüyor!

8. Yaklaşan Kurban Bayramı öncesinde hayvancılıkta büyüyen kriz, kurbanlık fiyatlarının üç haneli oranlarda artmasıyla somutlaştı. Kurbanlık fiyatları canlı hayvan borsasında yüzde 150 artarken, Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) vekaletle kurbanlık ücretlerini yüzde 165 artırdı. Kızılay, Türk Hava Kurumu (THK) gibi kurban bağışları ve vekaletle kurbanlık hizmeti veren kurumlar fiyatlarını yüzde 140-150 artırdılar!

Uzun süredir ülke gündeminde yer alan tarım ve hayvancılık politikalarındaki çöküş, canlı hayvan sayısındaki azalma ve kırmızı et fiyatlarındaki olağanüstü yükseliş yaklaşan Kurban Bayramı öncesinde büyük ve küçükbaş kurbanlık fiyatlarında da kendisini gösterdi.

Büyükbaş kurbanlık fiyatı kiloya göre 80-100 bin TL arasında iken, canlı hayvan borsalarında kurbanlık fiyatları da yüzde 150 arttı. Yem fiyatlarındaki artışların çok yüksek düzeylere çıkması, enflasyonla paralel olarak hayvansal üretim maliyetlerinin yükselmesi, süt fiyatlarının baskılanmasıyla süt hayvanlarının kesime gönderilmesi ülkemizdeki canlı hayvan varlığının azalmasına neden olurken, et ve süt fiyatlarını da yukarı çekti.

Bu sürecin en somut sonucu ise kurbanlık fiyatlarındaki yansımayla kendisini gösteriyor. Kurulmaya başlanan kurbanlık pazarlarına gelen canlı hayvan sayısının büyük ölçüde azalması, fiyatları yukarı çekerken, bağış ve vekaletle kurbanlık hizmeti veren kurumların fiyatlarına da bu tablo üç haneli oranlarda artış olarak yansıyor.

Oluşan kurbanlık fiyatları, insanları dini vecibelerini yerine getiremez konuma sürüklerken, vekaletle kurbanlık hizmeti veren kamu ve resmi kurumların hizmet talep edenlere yönelik belirledikleri fiyatları geçen yıla kıyasla olağanüstü oranlarda artırmaları, yaşanan canlı hayvan kıtlığının önemli bir sonucu. Canlı hayvan varlığındaki azalmanın yarattığı krizin boyutları, 6 Şubat depreminden etkilenen ve ülkemizdeki canlı hayvan varlığının yüzde 20'sine sahip deprem bölgesi illerinde felaket sonrası on binlerce hayvanın telef olmasıyla daha da yakıcı hale geldi. Deprem bölgesindeki besicilere yitirdikleri hayvanların yerine bedelsiz canlı hayvan temin edilmesine dönük çalışmalarda şu ana kadar hedeflenen düzeye ulaşamadı. Deprem bölgesindeki depremzedelerin barınma sorununun yanında yıkılan ahırlar ve besi çiftliklerinde sağ kurtulan hayvanların barınma sorunu da ciddi boyutta.

Diyanet İşleri Başkanlığı (DİB) vekaletle kurban hizmeti bedelini geçen yıla göre yüzde 165 artırırken, Kızılay, Türk Hava Kurumu (THK), Mehmetçik Vakfı vb. kurbanlık bağışı ve vekaletle kurban hizmeti veren kurumların hizmet bedellerinde geçen yıla göre yüzde 140-150 arasında artış söz konusu. Kurbanlık canlı hayvan borsaları ve kurban hizmeti veren kamu kurumlarının yaptığı üç haneli fiyat artışları, hayvancılıktaki krizin hangi boyutta olduğunun göstergesi.

TÜİK'in nisan itibarıyla yüzde 43,68 olarak açıkladığı yıllık enflasyon oranına karşılık, yine iktidara bağlı DİB, Kızılay vb. kurumların kurbanlık bedellerinde resmi enflasyonun dört katına varan artış, açıklanan resmi enflasyon rakamlarının iktidarın kendine bağlı kurumlarda bile inandırıcı bulunmadığını, kabul görmediğini ortaya koyuyor.

9. 28 Mayıs'taki seçimin hemen ardından Kremlin Sarayından yapılan açıklamada, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in yakında Cumhurbaşkanı Erdoğan ile görüşeceği duyuruldu. Putin'in, hemen akabinde ikili görüşmeyi gündeme alması, seçim sürecinde iktidara sağlanan moral, siyasal ve parasal desteklerin karşılığında Rusya'nın talep ve beklentilerinin masaya getirileceğini gösteriyor!

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin (UCM) hakkındaki 'yakalama' kararı nedeniyle yurt dışına seyahati riskli hale gelen Rusya Devlet Başkanı Putin ile CB Erdoğan arasındaki görüşmenin Moskova ya da Soçi'de yapılması yüksek ihtimal.

Seçim öncesinde ve kampanya sürecinde iktidara farklı yollardan destek ve katkı sağlayan Rusya, BOTAŞ'tan 600 milyon dolarlık doğalgaz alacağını 2024'e erteledi. Türkiye'den domates ithalatını 350 bin tondan 500 bin tona çıkartmayı kararlaştırdı. Akkuyu Nükleer Güç Santrali (ANGS) için yapılacak 15 milyar dolarlık yatırım harcamasının 5 milyar dolarını önceden Türkiye'deki bankalara aktarma vb. adımlarıyla ciddi destekler sağladı. Ayrıca süresi dolan tahıl koridoru anlaşmasının seçim öncesi bir ay daha uzatılması kararıyla iktidara uluslararası alanda siyasi-diplomatik destek verildi. Yine seçimin hemen öncesinde 10 Mayıs'ta Moskova'da gerçekleşen Türkiye-Rusya-İran-Suriye Dışişleri Bakanları toplantısıyla 2011'den bu yana ilk kez Türkiye-Suriye Dışişleri Bakanlarının ortak fotoğraf vermesi, bunun öncesinde Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov'un Türkiye ziyareti de siyasi-diplomatik destek çerçevesinde görülebilir.

Seçimden iki hafta önceki ANGS'ye nükleer yakıt getirme törenine Putin'in görüntülü bağlantıyla katılarak CB Erdoğan'a ve iktidara doğrudan desteğini beyan etmesini aynı kapsamda değerlendirmek olanaklı. Ukrayna ile 1,5 yıldır savaşta olan, AB ülkelerindeki bankalarda 200 milyar dolar varlığı bloke edilen Rusya'nın, BOTAŞ'tan yüklü tutardaki doğalgaz alacağını 2024'teki yerel seçimler sonrasına ertelemesi, Türkiye'den 500 bin ton domates ihracına kapılarını açması, Rus vatandaşları ve oligarkların Türkiye'de başta gayrimenkul olmak üzere yatırımlara, şirket kurmaya hız vermesinin 'karşılıksız' olduğu düşünülemez. Tüm bu destekler karşılığında muhtemelen Rusya'ya birtakım taahhütler, sözler, tavizler verildi. Seçimin hemen ardından Putin'in CB Erdoğan ile görüşeceğinin açıklanması, bu desteklerin faturasının 'tahsil edileceğinin' işareti olarak görülebilir.

Rusya-Ukrayna savaşında doğru bir tavırla 'tarafsızlık' politikasını sürdüren Türkiye, ABD ve AB'nin Rusya'ya yönelik yaptırımlarına da katılmıyor. Buna karşılık ABD tarafından Rusya'nın dolaylı şekilde yaptırımları delmesine olanak sağladığı ithamları yöneltilen Türkiye, bir kez daha ABD tarafından yaptırımlarla tehdit ediliyor.

Daha önce Trump yönetimi döneminde Türkiye'ye ABD yaptırımlarının başlatılmasına ve F-35 savaş uçağı projesinden dışlanmasına rağmen yıllardır kullanılmaksızın ambalajında depolarda bekletilen 3 milyar dolarlık S-400'ler bu açıdan somut bir örnek olarak ortada duruyor. **Seçim desteği karşılığında kapalı kapılar ardında Rusya'ya hangi sözlerin verildiği, Putin-Cumhurbaşkanı Erdoğan görüşmesiyle önümüzdeki günlerde netlik kazanacak.**

10. Dış güçler söylemini, dış güçlerin müdahale iddiasını sürekli dile getiren iktidarın seçim sürecinde 'dış güçlerden destek aldığı' açığa çıktı. Cumhurbaşkanı Erdoğan, seçim sonrası Körfez ülkelerinin liderlerine 'depo döviz hesapları' için teşekkür ziyaretine çıkacağını ifade etti. Körfez emirlikleri ve diğer bölge ülkelerinin milyarlarca dolarlık bu desteği neyin karşılığında verildi?

Rusya gibi Katar, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri (BAE), Kuveyt gibi zengin Körfez ülkelerinin seçim sürecinde iktidara destek veren 'dış güçler' arasında yer aldığı Cumhurbaşkanı (CB) Erdoğan'ın ifadeleriyle somutlaştı.

Seçimde katıldığı bir TV programında Körfez ülkelerinin liderlerine seçim sonrası teşekkür turuna çıkacağını dile getiren CB Erdoğan son dönemde Körfez ülkelerinin Türkiye'ye finansman sağladıklarını belirterek; "Körfez'den filan bizim sistemimizin içerisine, sağ olsun, para depo eden ülkeler oldu. Bu da tabii ister istemez kısa bir süre için de olsa Merkez Bankamızı ve piyasamızı rahatlattı" ifadelerini kullandı.

Suudi Arabistan Kalkınma Fonu seçim öncesi Merkez Bankası (MB) nezdinde 5 milyar dolarlık depo hesabı açtı. Fonun açıklamasında bu paranın 'Suudi Arabistan Krallığı'nın Türkiye'nin ekonomisini güçlendirme konusundaki taahhüdünün bir göstergesi" olduğu belirtildi. Seçimin hemen ardından Suudi Kraliyet Petrol Şirketi Aramco, 50 milyar dolarlık altyapı, inşaat, rafineri vb. inşaat işleri için Ankara'da Türk müteahhitleriyle bir araya geldi. Projelerinde daha çok Türk müteahhidine iş vermeyi planladıklarını açıkladı.

BAE ise 5 milyar dolarlık swap yanında, 10 milyar dolarlık yatırım vaadi ve ikili ticaret hacmini beş yılda 40 milyar dolara çıkartacak anlaşmayı yürürlüğe koyarak iktidara destek verdi. CB Erdoğan'ın göreve başlama töreninin hemen ardından ilk resmi konuşmasının BAE Emiri Muhammed bin Zayid en-Nehyan olması manidar.

- ✓ Seçim kampanyasında 1 milyon Suriyelinin gönüllü olarak ülkelere gönderileceğini dile getiren iktidara bu vaadi için Katar yatırım fonu 1 milyar dolar destek sağladı. 1 milyar dolarlık destekle inşa edilecek konutların temeli 24 Mayıs'ta Cerablus'ta atıldı.

Bir anlamda zengin Körfez ülkelerinin parasal güçleriyle iktidara verdikleri bu destek, sağladıkları finansal-parasal olanaklar 'dış güçlerin seçime müdahalesi' olduğu gibi, aynı zamanda iktidarın zaafa düşürdüğü Türkiye ekonomisi üzerindeki güç ve etkilerinin, Türkiye'den taleplerinin artması anlamına geliyor.

Her fırsatta 'dış güçler' söylemine sarılan iktidarın, seçimde kendisine dolar akıtan dış güçlere, 'şükran turuna' hazırlanması, Türkiye'nin saygınlığı adına incitici. Muhtemelen Erdoğan şükran turunda bu ülkelerin liderlerinden depo döviz hesabı desteklerini yerel seçimlere kadar sürdürmelerini, milyar dolarlarını MB'de tutmaya devam etmelerini isteyecek. Gelinen aşamada ekonomik zafiyetle ortaya çıkan bu parasal bağımlılık ilişkisi, önümüzdeki süreçte ülkenin dış politikasında, bağımsızlık anlamında negatif yansımalarını gösterecektir.